

RA4AL

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΒΑΣΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Εισαγωγή

Ο σκοπός του συγκεκριμένου κειμένου είναι να παρουσιάσει μία περίληψη των βασικών ζητημάτων που προέκυψαν από το πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (ο Φορέας) σχετικά με την αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές (ΑΕΓΟΤΜ).

Η ενταξιακή εκπαίδευση είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις αρχές της ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και της συμμετοχής, και η μείωση της σχολικής αποτυχίας και ανισότητας είναι κρίσιμη όχι μόνο για την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, αλλά επιπλέον για τη μείωση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010).

Η αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές είναι μία ηθική επιταγή. Το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ έχει ως στόχο να προχωρήσει πέρα από την έμφαση στην ένταξη και την αναγκαιότητα μίας τέτοιας προσέγγισης στο να εξετάσει τους τρόπους με τους οποίους η ενταξιακή πολιτική και πρακτική μπορεί να αυξήσει τα επιτεύγματα για όλους τους μαθητές.

Το σκεπτικό του προγράμματος ΑΕΓΟΤΜ

Στο πλαίσιο πρόσφατων εργασιών, η UNESCO (2012) ενισχύει το ρόλο της εκπαίδευσης στο πλαίσιο δημιουργίας περισσότερο ενταξιακών και δίκαιων κοινωνιών και δηλώνει ότι *‘... η διεθνής συναίνεση συγκλίνει προς την άποψη ότι όταν παρουσιάζονται φαινόμενα αποκλεισμού σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, τότε το σύστημα αυτό δε μπορεί να θεωρηθεί ποιοτικό’* (σελ.1).

Ο ΟΟΣΑ (2011) δείχνει ότι η βελτίωση της επίδοσης των μαθητών με χαμηλότερες επιδόσεις δε χρειάζεται να πραγματοποιείται εις βάρος των μαθητών με υψηλές επιδόσεις – η σχολική επίδοση και ισότητα μπορούν να συμπορεύονται.

Η ανάπτυξη νέων πολιτικών έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις αξίες και τις προσδοκίες της κοινωνίας και όλο και περισσότερο από την αναγνώριση των δικαιωμάτων των παιδιών, ωστόσο κρίνεται απαραίτητη η συλλογή δεδομένων αναφορικά με τη αποτελεσματικότητα διαφορετικών διαδικασιών και αποτελεσμάτων (Lindsay, 2007).

Παρά τις θετικές εξελίξεις σε πολλές χώρες μέλη του Φορέα, ακόμα δεν έχει αποσαφηνιστεί ξεκάθαρα η

έννοια της ενταξιακής εκπαίδευσης και κατά συνέπεια ούτε οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούμε για την καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι στη διαφορετικότητα και την αύξηση της δυνατότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων και των σχολείων να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών. Η μεταφύτευση της 'ειδικής εκπαίδευσης' σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο μέσα στα γενικά πλαίσια δεν είναι ο δρόμος προς τα εμπρός – υπάρχει η ανάγκη να αμφισβητήσουμε πολλές παραδοχές σχετικά με τον τρόπο που λειτουργούν τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα σχολεία.

Το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ απευθύνεται ρητά σε όλους τους μαθητές – οποιαδήποτε ιδέα ότι ορισμένοι μαθητές είναι καταδικασμένοι να αποτύχουν πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Στις συζητήσεις του προγράμματος, οι συμμετέχοντες επισήμαναν το γεγονός ότι μαθητές από ομάδες που είναι γνωστό ότι είναι ευάλωτες σε χαμηλές επιδόσεις προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία. Μολονότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες και οι μετανάστες μπορεί να κινδυνεύουν από χαμηλές εκπαιδευτικές επιδόσεις, οι εκπρόσωποι των χωρών μελών του Φορέα πρόσθεσαν τις ακόλουθες ευάλωτες ομάδες: μαθητές από χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά περιβάλλοντα, εκείνους που ζουν υπό τη μέριμνα των αρχών ή ζουν κάτω από δύσκολες συνθήκες, για παράδειγμα θύματα κακοποίησης ή βίας, Ρομά ή περιπλανώμενοι, μαθητές που δεν παρακολουθούν τακτικά το σχολείο ή που έχουν ευθύνες φροντίδας και μαθητές με υψηλές δυνατότητες και ταλέντα.

Στο κείμενο διατύπωσης των θέσεων του προγράμματος τέθηκαν οι ερωτήσεις: Πως μπορούμε να εστιάσουμε στις ανάγκες των μαθητών που πιθανόν να είναι ευάλωτοι στις χαμηλές επιδόσεις και την περιθωριοποίηση στο πλαίσιο της ένταξης, χωρίς τη χρήση των δυνητικά περιοριστικών 'ταμπελοποιήσεων'; Πως μπορούμε να παρακολουθήσουμε καλύτερα και να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα των μαθητών ώστε να ανταποκριθούμε στις ανάγκες τους;

Ενώ η ιδέα των ευάλωτων στις χαμηλές επιδόσεις μαθητών στοχεύει στην αποφυγή της χρήσης κατηγοριών και στερεοτύπων, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις παραπάνω ερωτήσεις ώστε οι πολιτικές και η μετέπειτα παρακολούθηση και αξιολόγηση των μαθητών να λαμβάνουν υπόψη τις προσωπικές συνθήκες.

Το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ του Φορέα

Το 2010, ο Φορέας διεξήγαγε μία έρευνα στις χώρες μέλη του Φορέα με σκοπό να εντοπίσει τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες του έργου. Αυτή η έρευνα προσδιόρισε την αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές ως ένα κεντρικό ζήτημα προς διερεύνηση.

Ως αποτέλεσμα, την Άνοιξη του 2011 ο Φορέα υπέβαλε μία αίτηση για την υλοποίηση του προγράμματος Αύξηση των Επιτευγμάτων για Όλους τους Μαθητές – Ποιότητα στην Ενταξιακή Εκπαίδευση υπό την υποστήριξη και χρηματοδότηση του Προγράμματος Δια Βίου Μάθησης Comenius της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Φθινόπωρο του 2011, ο Φορέας έλαβε τη χρηματοδότηση και το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από το Δεκέμβριο 2011 μέχρι το Νοέμβριο του 2012 (Νούμερο προγράμματος: 517771-LLP-1-2011-1-DK-COMENIUS-CAM).

Οι βασικοί αποδέκτες των πληροφοριών και των αποτελεσμάτων του προγράμματος είναι οι υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής των χωρών οι οποίοι είναι σε θέση να διασφαλίσουν ότι η ένταξη θα αποτελέσει αναπόσπαστο κομμάτι κάθε νέας εκπαιδευτικής πολιτικής, και ότι θα αναπτυχθεί περαιτέρω η απαραίτητη συνεργασία μεταξύ της εκπαίδευσης και των άλλων κυβερνητικών τμημάτων.

Το πρόγραμμα βασίζεται στα:

- Ευρήματα από τα θεματικά έργα που έχουν πραγματοποιηθεί από το Φορέα και αφορούν όλες τις χώρες μέλη και στις πρόσφατες έρευνες, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών που έχουν δημοσιεύσει διεθνείς οργανισμοί όπως η UNESCO, η UNICEF και ο ΟΟΣΑ.
- Αποτελέσματα του συνεδρίου ΑΕΓΟΤΜ το οποίο διοργανώθηκε σε συνεργασία με το Δανικό Υπουργείο Παιδείας και τις δημοτικές αρχές στην Οντένσε και πραγματοποιήθηκε στην Οντένσε της

Δανίας στις 13–15 Ιουνίου του 2012 ως ένα επίσημο γεγονός στο πλαίσιο της Δανικής Προεδρίας της Ε.Ε.

Με σκοπό να διερευνηθούν οι βασικές ερωτήσεις του προγράμματος και να αναπτυχθεί ένα σαφές σκεπτικό για τη μελλοντική εργασία, τρεις ομάδες εμπειρογνομόνων ορίστηκαν από τα Υπουργεία Παιδείας των χωρών μελών του Φορέα: υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής για τη γενική υποχρεωτική εκπαίδευση και υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και ερευνητές στον τομέα της ενταξιακής εκπαίδευσης. Όλοι οι συμμετέχοντες μοιράστηκαν τις απόψεις και τις εμπειρίες σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης στα ενταξιακά πλαίσια ως μία στρατηγική για την ανάπτυξη των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές στο πλαίσιο της έκθεσης του συνεδρίου, των εισηγήσεων, των σεμιναρίων, και της ανεπίσημης δικτύωσης και συζήτησης.

Ένα κείμενο διατύπωσης της θέσης του προγράμματος ΑΕΓΟΤΜ συντάχθηκε από το προσωπικό του Φορέα και μοιράστηκε σε όλους τους συμμετέχοντες πριν από το συνέδριο. Το κείμενο περιλάμβανε μία επισκόπηση των πρόσφατων εργασιών του Φορέα και άλλων διεθνών ερευνών και παρουσίασε ορισμένα βασικά ζητήματα για το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ και το συνέδριο.

Το κείμενο διατύπωσης της θέσης καθώς και η πλήρης έκθεση των πρακτικών του συνεδρίου είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4a1>

Η πρόκληση της αύξησης των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές

Ο Dyson και οι συνεργάτες του (2004) δηλώνουν ότι 'οι λύσεις' που οδηγούν σε πρωτοβουλίες οι οποίες καλύπτονται ή στηρίζονται από ένα εγγενώς άδικο σύστημα είναι αναπόφευκτο ότι θα αποτύχουν. Παρόλο που οι υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής έχουν την πρόθεση να μειώσουν το χάσμα της εκπαιδευτικής επίδοσης, οι πρόσφατες στρατηγικές που υιοθετούνται με σκοπό να πετύχουν ακριβώς αυτό, είτε με το να αυξάνουν τις προσδοκίες είτε με τη διαφοροποίηση της αγοράς αποδεικνύονται εξαιρετικά προβληματικές.

Ο Hanushek (2004) επισημαίνει ότι η αύξηση των επιχορηγήσεων των σχολείων, με λίγες εξαιρέσεις, είχαν μικρές επιπτώσεις στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα κατά τη διάρκεια πολλών δεκαετιών. Οι πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν με διαφορετικούς τρόπους ώστε να ωφεληθούν όλοι οι μαθητές, για παράδειγμα μέσω της αύξησης του αριθμού των εκπαιδευτικών στη τάξη, την αύξηση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών και της επαγγελματικής τους εξέλιξης και την ευέλικτη αξιοποίηση της συμβουλευτικής και της εποπτείας.

Στα πρόσφατα χρόνια, μεταρρυθμίσεις που βασίζονται στην αγορά έχουν εισαχθεί σε πολλές χώρες. Ωστόσο, ο Whelan (2009) αμφισβητεί την αξία της επιλογής και του ανταγωνισμού ως οδηγούς της βελτίωσης, καθώς διαιρούν το σύστημα σε μονάδες που είναι πολύ μικρές για καινοτομία και συχνά αυξάνουν την ακαδημαϊκή, εθνική και κοινωνική διαστρωμάτωση.

Από το 1996, η Διεθνής Επιτροπή σχετικά με την Εκπαίδευση για τον Εικοστό Πρώτο Αιώνα εντόπισε επτά τάσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών- συμπεριλαμβανομένης της τάσης μεταξύ ανταγωνισμού και ισότητας των ευκαιριών και την ανάγκη να εξισορροπηθεί ο ανταγωνισμός που παρέχει κίνητρα με τη συνεργασία που προωθεί την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη για όλους.

Επομένως παραμένει η ανάγκη να βρούμε τρόπους ώστε να ξεπεράσουμε αυτές τις προκλήσεις και να αναπτύξουμε υψηλά ποιοτικές παροχές για όλους τους μαθητές. Οι Leadbeater και Wong (2010) εκφράζουν ακριβώς αυτό με τη ακόλουθη πρόταση: *'Η δυσαρέσκεια με το σχολείο, όπως αποδεικνύεται μέσα από τα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου και την αποτυχία στις εξετάσεις, δείχνει ότι υπάρχει μία συγκρατημένη απαίτηση για μια διαφορετικού τύπου σχολική εμπειρία – μία εμπειρία η οποία είναι περισσότερο συμμετοχική, επιβραβεύει τους μαθητές και είναι σχετική με τις δεξιότητες που θα είναι απαραίτητες στους ανθρώπους τον επόμενο αιώνα.'* (σ. 3)

Μια κοινή γλώσσα της ενταξιακής εκπαίδευσης

Όπως προτείνεται από το παραπάνω σκεπτικό, υπάρχει η ανάγκη για μία κοινή γλώσσα όταν μιλάμε για την ενταξιακή εκπαίδευση, ένα θέμα που αναδύεται επανειλημμένα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του προγράμματος. Τα εκπαιδευτικά συστήματα στις χώρες είναι υψηλά ατομικιστικά (Meijer, 1999, 2003) – επομένως οποιαδήποτε εξέταση της ενταξιακής εκπαίδευσης για κάθε χώρα χρειάζεται να συζητηθεί στο πλαίσιο των ευρύτερων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που συμβαίνουν σε αυτή τη χώρα.

Η έκθεση του Φορέα σχετικά με την *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης σε όλη την Ευρώπη* (2011) παρουσιάζει κάποιες πρόσφατες εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης των όρων ‘ετερογένεια’ και ‘διαφορετικότητα’, αλλά υπογραμμίζει ότι η αλλαγή στην ορολογία δε αντικατοπτρίζει πάντα και μία αλλαγή στη σκέψη και στην πρακτική. Αν η γλώσσα που χρησιμοποιείται συνεχίζει να προωθεί τον διαχωρισμό ή τη διαφορά διαφορετικών ομάδων μέσα στην κοινωνία, τότε και η πολιτική είναι πιθανόν να έχει τη μορφή ‘επιπρόσθετων’ μέτρων που κρίνονται απαραίτητα μόνο για να αλλάξουν τις αρχικές πολιτικές που δεν ήταν ενταξιακές.

Στο πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ οι εκπρόσωποι των χωρών εξέφρασαν την ανάγκη διευκρίνησης της σημασίας συγκεκριμένων όρων στο πλαίσιο του προγράμματος. Οι όροι αυτοί περιλαμβάνουν: την ποιότητα, την αύξηση των επιτευγμάτων και τους λειτουργικούς ορισμούς που χρησιμοποιήθηκαν στο πρόγραμμα και οι οποίοι παρουσιάζονται στην ακόλουθη ενότητα.

Ο ορισμός της *ποιότητας* όπως διατυπώθηκε στο κείμενο της θέσης του ΑΕΓΟΤΜ είναι ο ακόλουθος:

‘Η ποιότητα πρέπει να ιδωθεί υπό το πρίσμα του ορισμού που αποδίδουν οι κοινωνίες στον σκοπό της εκπαίδευσης. Στις περισσότερες, δύο κύριοι στόχοι διακυβεύονται: ο πρώτος είναι η διασφάλιση της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών. Ο δεύτερος δίνει έμφαση στο ρόλο της εκπαίδευσης για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της συναισθηματικής ωρίμανσης και στην υποστήριξη των μαθητών ώστε να αποκτήσουν αξίες και αντιλήψεις και να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες. Τέλος, η ποιότητα πρέπει να περάσει το τεστ της ισότητας: ένα εκπαιδευτικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από διακρίσεις ενάντια σε οποιοδήποτε ομάδα δεν εκπληρώνει την αποστολή του.’ (UNESCO, 2004, Πρόλογος)

Σχετικά με το *επίτευγμα*, ο Wallace (2010) χρησιμοποιεί τον όρο ώστε να σημαίνει ‘το αποτέλεσμα της προσπάθειας, της μάθησης, της επιμονής, της αυτοεκτίμησης και της ενθάρρυνσης. Ενέχει την προσωπική εμπειρία της εκπαιδευτικής πρόκλησης, της ανακάλυψης και της ενδογενούς ή εξωγενούς επιβραβεύσεως της προσπάθειας και της εφαρμογής της γνώσης.’ (σ. 6) Αυτός ο ευρύς ορισμός έρχεται σε αντίθεση με την *επίτευξη*, που χρησιμοποιείται συνήθως στους βαθμούς ή στο επίπεδο σε σχέση με περισσότερο τυπικές και φορμαλιστικές αξιολογήσεις ή εξετάσεις. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα σημαντικά επιτεύγματα και οι επιτεύξεις μπορεί να διαφέρουν μεταξύ χωρών και πολιτισμικών πλαισίων.

Στενά συνδεδεμένος και σχετικός με το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ είναι και ο ορισμός των *χαμηλών μαθησιακών επιδόσεων*, που συχνά θεωρείται ως μία ασυμφωνία μεταξύ των αποτελεσμάτων των διαγωνισμάτων και της πραγματικής επίδοσης. Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες ώστε να καλλιεργηθεί η ικανότητα – και η προσαρμοστικότητα – όλων των μαθητών και να αντιμετωπιστεί κάθε χαμηλή επίτευξη.

Τέλος, ο όρος *αύξηση*, στο πλαίσιο του προγράμματος, αναφέρεται στην αύξηση ή τη βελτίωση της επίδοσης και/ή των επιτευγμάτων ατόμων και ομάδων. Το πως μπορεί να μετρηθεί η αύξηση θα εξαρτηθεί από την περιοχή/τις περιοχές στις οποίες ο μαθητής (μαθητές) αισθάνονται ότι έχουν χαμηλές επιδόσεις- αλλά είναι σαφές ότι η μείωση του χάσματος μεταξύ μαθητών με υψηλές και χαμηλές επιδόσεις δε σημαίνει την έκπτωση στους στόχους- αλλά τη διατήρηση υψηλών προσδοκιών για όλους.

Τα ευρήματα του προγράμματος και προτάσεις

Αντλώντας από προηγούμενα έργα του Φορέα, τη σύγχρονη διεθνή έρευνα, το υλικό που παρουσιάστηκε στην έκθεση του συνεδρίου ΑΕΓΟΤΜ και τις εισηγήσεις, σεμινάρια και συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο συνέδριο, τα ακόλουθα 'θέματα' αναδείχθηκαν ως κρίσιμα για την αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές:

1. Συνεργατική πολιτική και πρακτική. Η συμμετοχή και η υποστήριξη όλων των μαθητών, ειδικά εκείνων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, οι υπηρεσίες πρέπει να παρέχονται στις τοπικές κοινότητες με τη στενή συνεργασία – στην πολιτική και πρακτική – μεταξύ των υπηρεσιών εκπαίδευσης, υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών και άλλων φορέων. Η συνεργασία και η δικτύωση είναι απαραίτητες σε όλα τα επίπεδα – σε εθνικό επίπεδο, στις τοπικές περιοχές, στο σχολείο και στην τάξη – μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών, των μαθητών και των οικογενειών, για τη διασφάλιση συντονισμένων ανταποκρίσεων και της αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων.

Επισημαίνονται οι πολλές όψεις της συνεργατικής εργασίας σε διαφορετικά επίπεδα του συστήματος – από τη συνεργατική αξιολόγηση και μάθηση στην τάξη έως τα επαγγελματικά δίκτυα σε διεθνές επίπεδο – αναδεικνύοντας τη σημασία του κοινωνικού κεφαλαίου για τη μεταρρύθμιση του σχολείου και του εκπαιδευτικού συστήματος. Εφόσον η συνεργατική πολιτική και πρακτική είναι ένα κοινό στοιχείο σε όλα τα θέματα, μπορεί να παρέχει ένα κατάλληλο πλαίσιο για μελλοντικές διερευνήσεις.

2. Υποστήριξη της ηγεσίας του σχολείου και του συστήματος. Οι ηγέτες του σχολείου και του συστήματος χρειάζονται υποστήριξη ώστε να διασφαλιστεί ότι θα έχουν το όραμα και τις απαραίτητες ικανότητες να εγκαθιδρύσουν θετικό ήθος και να παρέχουν κατάλληλη ηγεσία για την ενταξιακή πρακτική. Η ανταπόκριση στις διαφορετικές ανάγκες όλων των μαθητών πρέπει να αποτελέσει ένα αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας ανάπτυξης ολόκληρης της περιοχής/ του σχολείου, το οποίο με τη σειρά του θα μπορεί να ενώσει όλες τις σημερινές προτεραιότητες με ένα συνεκτικό τρόπο.

Τα ευρήματα του προγράμματος ΑΕΓΟΤΜ τονίζουν την ανάγκη να μετακινηθούμε από την ιεραρχική ηγεσία προς τη κατεύθυνση διαμερισμού της ηγεσίας που δίνει έμφαση στην ομαδική εργασία και τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων.

3. Η ενταξιακή ευθύνη. Οι προσεγγίσεις του συστήματος και η ευθύνη του σχολείου θα πρέπει να εμπεριέχουν ένα ισχυρό στοιχείο αυτο-αξιολόγησης και ομαδικής αξιολόγησης που θα ενδυναμώσουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη ώστε να προσεγγίσουν την ευθύνη ως επαγγελματική υποχρέωση και όχι εξωτερικά επιβεβλημένα.

Είναι απαραίτητο να τεθεί ένα εύρος δεικτών επίδοσης προσανατολισμένων προς την ισότητα στην εκπαίδευση, συναφείς με την τοπική κατάσταση και εστιασμένους στα δεδομένα, τους πόρους, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα. Τέτοιου είδους εξελίξεις πρέπει να μετράνε τι είναι πολύτιμο για όλους τους μαθητές ώστε να ενισχυθεί η συνοχή και να ενισχυθούν οι ενταξιακές αξίες και πρακτικές.

4. Εξατομίκευση βασισμένη στις φωνές των μαθητών. Η φωνή του μαθητή είναι το κλειδί για τη διαμόρφωση όλων των πολιτικών και πρακτικών. Η εξατομίκευση περιλαμβάνει επιπλέον τη στενή συνεργασία με τους γονείς και τις οικογένειες με σκοπό την ανταπόκριση με έναν περισσότερο ολιστικό τρόπο σε κάθε είδους ανάγκη υποστήριξης. Μία ξεκάθαρη εστίαση στην εξατομίκευση θα αναδείξει την ανάγκη για περισσότερο ευέλικτα συστήματα αξιολόγησης, αντί να προσπαθεί να 'ανεβάσει' τα πρότυπα μέσω εξετάσεων και θα αναδείξει την αξία της αριστείας σε όλες τις μαθησιακές περιοχές.

5. Επαγγελματική εξέλιξη για την ενταξιακή εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι ενεργοί συμμετέχοντες σε κάθε αλλαγή του σχολείου/συστήματος και οι ικανότητες τους πρέπει να

εξελίσσονται μέσω της βασικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη. Όλοι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναπτύξουν τις απαραίτητες αξίες, αντιλήψεις, δεξιότητες και γνώση και κατανόηση ώστε να διασφαλίσουν τη μάθηση και τη πλήρη συμμετοχή όλων των μαθητών σε κάθε τάξη.

Οι τέσσερις περιοχές ικανοτήτων που περιλαμβάνονται στο *Προφίλ των Ενταξιακών Εκπαιδευτικών του Φορέα* (2012): σεβασμός στη διαφορετικότητα των μαθητών, υποστήριξη όλων των μαθητών, συνεργασία με άλλους και προσωπική επαγγελματική εξέλιξη είναι ικανότητες απαραίτητες για τους εκπαιδευτικούς ώστε να είναι αποτελεσματικοί στην αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές.

6. Παιδαγωγικές προσεγγίσεις για όλους. Λαμβάνοντας υπόψη το έργο του Φορέα, που υποστηρίζεται από τη σύγχρονη διεθνή έρευνα, είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχουν παιδαγωγικές προσεγγίσεις που οφελούν όλους τους μαθητές, για παράδειγμα η ομαδική διδασκαλία και συνεργατική μάθηση.

Οι Florian και Black-Hawkins (2011) σημειώνουν ότι η επέκταση όσων είναι συνήθως διαθέσιμα σε όλους τους μαθητές αποτελεί μία περίπλοκη παιδαγωγική δραστηριότητα η οποία απαιτεί τη στροφή από μία προσέγγιση η οποία εφαρμόζεται και ταιριάζει στους περισσότερους μαθητές (με προσαρμογές ή διαφορές για άλλους μαθητές) σε μια προσέγγιση που περιλαμβάνει *‘την ανάπτυξη μίας πλούσιας μαθησιακής κοινότητας που χαρακτηρίζεται από μαθησιακές ευκαιρίες και είναι διαθέσιμες για όλους’* (σ. 814).

Τα παραπάνω ζητήματα παρουσιάζονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στην πλήρη έκθεση του προγράμματος η οποία είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4a1>

Ζητήματα που προκύπτουν σε σχέση με το μελλοντικό έργο

Τα αποτελέσματα του προγράμματος ΑΕΓΟΤΜ, διάρκειας ενός έτους, θα αποτελέσουν τη βάση για ένα εκτενές έργο που θα υλοποιηθεί από το Φορέα, ξεκινώντας από το 2013. Με αυτό στο νου, λαμβάνονται υπόψη όλες οι δραστηριότητες του προγράμματος με σκοπό να εντοπιστούν τα βασικά ζητήματα που θα διερευνηθούν μελλοντικά, και τα οποία συνδέονται με όλα τα παραπάνω θέματα.

Τα βασικά ζητήματα περιλαμβάνουν:

- Τη συγκέντρωση πρακτικών και οικονομικών παραδειγμάτων δικτύωσης και συνεργασίας στις τάξεις, τα σχολεία και τις τοπικές κοινότητες καθώς και σε εθνικό/διεθνές επίπεδο, και την διερεύνηση των επιδράσεων τέτοιων πρακτικών στην αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές.
- Τη διεύρυνση των υπάρχουσών εργασιών αναφορικά με την ηγεσία στο πλαίσιο της ένταξης με σκοπό τη διερεύνηση των ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για τους ηγέτες στα ενταξιακά συστήματα.
- Τη διενέργεια περαιτέρω εργασιών σχετικά με τους κατάλληλους μηχανισμούς ευθύνης στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα σχολεία που θα ενισχύουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη και θα αντικατοπτρίζουν τις ενταξιακές αξίες και πρακτικές με το να μετρούν ότι έχει αξία για όλους τους μαθητές, και να παρέχουν συγκεκριμένα στοιχεία αποτελεσματικής πρακτικής τα οποία θα οδηγήσουν σε περισσότερο ισότιμα επιτεύγματα.

- Τη διερεύνηση του πώς τα εκπαιδευτικά συστήματα και οι υπηρεσίες είναι οργανωμένα, λαμβάνοντας υπόψη το βασικό ρόλο των εκπαιδευτικών και την ανάγκη να συνυπολογίσουμε τις φωνές των μαθητών και των οικογενειών αν θέλουμε να προσφέρουμε μία πραγματικά εξατομικευμένη εμπειρία.
- Περαιτέρω ενασχόληση με τις περιοχές ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για τους εκπαιδευτικούς ώστε να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ανάγκες όλων των μαθητών και διερεύνηση των καλύτερων τρόπων για να επιτευχθεί αυτό στο πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και της συνεχούς επαγγελματικής τους εξέλιξης.
- Υλοποίηση ερευνών σχετικά με τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις και στρατηγικές που προχωρούν πέρα από την καθοδηγούμενη από τον εκπαιδευτικό 'διαφοροποίηση' σε εξατομικευμένες πρακτικές που τοποθετούν το μαθητή στο κέντρο της διδασκαλίας.

Συμπερασματικά σχόλια

Το πρόγραμμα ΑΕΓΟΤΜ εντόπισε την ανάγκη για δημιουργία μίας ισχυρότερης βάσης δεδομένων, συγκεκριμένα σχετικά με τις αποτελεσματικές προσεγγίσεις για την αύξηση των επιτευγμάτων όλων των μαθητών, και για διερεύνηση των παραγόντων που ενισχύουν τους μαθητές που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση με σκοπό να αναπτύξουν προσαρμοστικότητα και να έχουν καλές επιδόσεις. Ο εισηγητής του συνέδριου ΑΕΓΟΤΜ Bengt Persson τόνισε συγκεκριμένα την έλλειψη έρευνας σε συστημικό επίπεδο.

Αναγνωρίζεται ευρέως η αξία και σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας της συνεργασίας και δικτύωσης μεταξύ των χωρών και η σημασία του να συμβουλευτούμε τις υπάρχουσες πολιτικές και πρακτικές στον τομέα αυτό. Με την ανταλλαγή γνώσεων σε όλα τα επίπεδα του συστήματος, οι ενταξιακές μαθησιακές κοινότητες μπορούν να αναπτυχθούν και να ενισχυθούν με τη συνεργασία και τη σύμπραξη ώστε να διασφαλίσουμε ότι όλοι οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τη μαθησιακή τους δυνατότητα και να αυξήσουν τα επίπεδα επιτυχίας τους. Όπως παρατηρεί ο Fink (2008): *'Σκοπός της εκπαίδευσης είναι κάτι περισσότερο από το να προετοιμάσει τους μαθητές να κερδίσουν τα προς το ζην, αν και είναι σημαντικό. Είναι επίσης να προετοιμάσει τους μαθητές για τη ζωή.'*

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Dyson, A., Farrell, P., Polat, F., Hutcheson, G., και Gallannaugh, F. (2004) *Inclusion and pupil achievement* [Ένταξη και μαθησιακά επιτεύγματα] (Ερευνητική έκθεση RR578). London: Department for Education and Skills
- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (2011) *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών σε Ζητήματα Ένταξης σε όλη την Ευρώπη – Προκλήσεις και Ευκαιρίες*. Οντένσε, Δανία: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή
- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (2012) *Το Προφίλ των Ενταξιακών Εκπαιδευτικών*. Οντένσε, Δανία: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή
- Fink, D. (2008) *The road to transformation in education – Learning, leading and living systems* [Ο δρόμος της μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση – Μάθηση, καθοδήγηση και ζωντανά συστήματα]. Κείμενο συνεδρίου διαθέσιμο στον ιστότοπο http://www.cybertext.net.au/inet_s4wk1/p4_18.htm (προσπελάστηκε στις 12/10/2012)
- Florian, L. και Black-Hawkins, K. (2011) Exploring Inclusive Pedagogy [Διερεύνηση της Ενταξιακής Παιδαγωγικής]. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828. doi: 10.1080/01411926.2010.501096
- Hanushek, E. (2004) *Some simple analytics of school quality* [Μία απλή ανάλυση της σχολικής ποιότητας]. Κείμενο 10229 National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA
- International Commission on Education for the Twenty-first Century (1996) *Learning: The Treasure Within* [Μάθηση: Ο κρυμμένος Θησαυρός]: Έκθεση της UNESCO της Διεθνούς Επιτροπής για την Εκπαίδευση για τον Εικοστό-πρώτο Αιώνα. Παρίσι: UNESCO Publishing
- Leadbeater, C. και Wong, A. (2010) *Learning from the extremes* [Μαθαίνοντας από τα άκρα]. San Jose CA: Cisco Systems
- Lindsay, G. (2007) Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/mainstreaming [Εκπαιδευτική ψυχολογία και η αποτελεσματικότητα της ενταξιακής εκπαίδευσης/ενσωμάτωσης]. *British Journal of Educational Psychology*, 77, 1–24
- Meijer, C.J.W. (1999) *Financing of Special Needs Education* [Η χρηματοδότηση της Ειδικής Εκπαίδευσης]. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education
- Meijer, C.J.W. (2003) *Inclusive education and classroom practices* [Ένταξιακή εκπαίδευση και πρακτικές στην τάξη]. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education
- Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (2011) PISA 2011/2 (Μάρτιος) *Βελτίωση της Επίδοσης – Ξεκινώντας από τη Βάση*. Παρίσι: ΟΟΣΑ
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010) *Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης*. 3013η Συνάντηση για την Εκπαίδευση, τη Νεολαία και τον Πολιτισμό, Βρυξέλλες, 11 Μαΐου 2010
- UNESCO (2004) *Education for All: The Quality Imperative* [Εκπαίδευση για όλους: Η Επιτακτική Ανάγκη για Ποιότητα στην Εκπαίδευση], EFA Global Monitoring Report [Συνολική Έκθεση Παρακολούθησης] 2005. Paris: UNESCO
- UNESCO (2012) *Addressing Exclusion in Education. A Guide to Assessing Education Systems Towards More Inclusive and Just Societies* [Η αντιμετώπιση του Αποκλεισμού στην Εκπαίδευση. Ένας οδηγός για την Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών Συστημάτων προς τη Δημιουργία Περισσότερο Ενταξιακών και Δίκαιων Κοινωνιών]. Paris: UNESCO
- Wallace, B. (2010) Tackling underachievement. Maximising opportunities for all pupils in an inclusive setting [Ανταπόκριση στις χαμηλές επιδόσεις. Μεγιστοποίηση των ευκαιριών για όλους τους μαθητές σε ένα ενταξιακό πλαίσιο] στο B. Wallace, S. Leyden, D. Montgomery, C. Winstanley, M. Pomerantz και S. Fitton (επιμ.) 2010. *Raising the achievement of all pupils within an inclusive setting* [Αύξηση των επιτευγμάτων για όλους τους μαθητές σε ένα ενταξιακό πλαίσιο]. London: Routledge
- Whelan, F. (2009) *Lessons learned: How good policies produce better schools* [Τα μαθήματα έγιναν κατανοητά: Πως οι καλές πρακτικές παράγουν καλύτερα σχολεία]. London: Whelan

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.